

مدیر شبکه کشوری «فرزند بیشتر» به برخی انتقادها در باره رشد جمعیت پاسخ می دهد

سبک زندگی امروز وقت آدم ها را قربانی کرده است

فرزانه شهامت

سخت است امامی شود. آن هایی که برای ترویج فرزندآوری پایه میدان گذاشته اند، این طور فکری می کنند. سخت است از این منظر که تا همین چند سال پیش، همه بلندگوهای تبلیغاتی کشور، در اختیار یک شعار و طرف دارانش بود، «فرزند کمتر، زندگی بهتر». آن قدر آن را تکرار کردند که داشتن چند فرزند، نشانه بی کلاسی شد و بار کردیم خوشبختی و رفاه، فقط با رعایت این شعار به دست می آید. شیب نمودارهای جمعیتی زودتر از پیش بینی هاسقوط کرد و اکنون در لبه پر تگاه جمعیتی قرار گرفته ایم. در شرایطی که هنوز عده ای در حال انکار واقعیت های جمعیتی هستند و چراغ خاموش بر طبل سیاست های گذشته می کوبند، عده ای دیگر دغدغه مندانه و بی انتظار حمایت این وان، برای جبران مافات دست به کار شده اند. حجت الاسلام دکتر امیرحسین حق خواه، یکی از چهره های شناخته شده در این عرصه است که مدیریت شبکه کشوری «فرزند بیشتر، رابر عهده دارد. موضوع صحبت ما، پاسخ به برخی شبهه ها و سوالات درباره افزایش جمعیت است که به دلیل کمبود فضا، تنها به تعداد معدودی از آن ها می پردازیم.

● عده ای مخالف تبلیغ فرزندآوری هستند و می گویند به جای صحبت کردن در این باره، باید مشکلات اقتصادی مردم را حل کرد. چه پاسخی دارید؟ در اینکه باید مشکلات اقتصادی هر چه زودتر حل بشود، تردیدی وجود ندارد و یکی از وظایف اصلی حکومت رسیدگی به مشکلات معیشتی مردم است. اما آیا واقعاً هر قدر که مردم وضعیت مالی شان بهتر شود تمایلشان به فرزندآوری هم بیشتر می شود؟

نظر اهل فن و افرادی که در جمعیت شناسی تخصص دارند این است که بین توان اقتصادی هر کشور و تعداد فرزندان در خانواده های آن کشور، نه فقط ارتباط مستقیمی وجود ندارد، بلکه بر عکس هم هست. مثال ها زیادند. از مقایسه وضعیت آفریقا و اروپا که بگذریم، در همین منطقه خودم کشور افغانستان را شاهد مثال می آوریم که نرخ باروری چیزی حدود شش فرزند به ازای هر زن در سن باروری است. همین آمار در کشور ترکیه، حدود دو است. در کشور خودمان هم بیشتر ثبت ولادت ها مربوط به استان هایی مثل سیستان و بلوچستان است

که میانگین درآمد سالانه شان بالاتر نیست. این شواهد را هم که کنار بگذاریم، در خواست بنده از مخاطبان این است که نگاهی به اطرافیا نشان ببندازند و پاسخ بدهند که آیا کسانی که به یک یاد و فرزند اکتفا کرده اند، فقط به دلیل مسائل مالی بوده است؟ آیا تعداد بالاتر فرزندان در خانواده های دهه شصت، به این دلیل بوده که مسلط رفاه بالاتری نسبت به خانواده های دهه نود داشتند؟ بنده معتقدم در کنار عامل گرانی ها و تورم، سبک زندگی ماعوض شده است. توقعاتمان بالا رفته و مفهوم قناعت بر ایمان کم رنگ شده است. کسی مخالف رفاه نیست اما این را هم مدنظر داشته باشیم که اگر نگاهمان به زندگی مصرف گرایانه باشد و برای

رفاه، اصالت قائل باشیم هر قدر هم که از نظر اقتصادی قوی باشیم، مصرف گراتر می شویم و انگیزه فرزندآوری مان الزاماً بیشتر نمی شود. ضمن اینکه دیدگاه مطرح شده در سؤال، از منظر دینی هم پاسخ متقن دارد. در کتاب اصول کافی در حدیثی این طور آمده است که شخصی به نام بکر بن صالح به حضرت کاظم^(ع) نامه نوشت و گفت پنج سال است از فرزندآوری جلوگیری می کند، چون همسرش به دلیل فقر از فرزندآوری کراهت دارد. حضرت در جواب فرمودند به دنبال فرزند باش که خداوند روزی آن ها را می دهد.

● منابع طبیعی محدودیت های خودش را دارد. با این منابع محدود، چرا باید موافق افزایش جمعیت بود؟ سؤالی که می پرسید نزدیک است به دیدگاه دانشمندی به نام مالتوس که نخستین بار موضوع کمبود منابع طبیعی را مطرح کرد و گفت جمعیت باید کنترل بشود، چون منابع کشاورزی محدود است و رشد جمعیت با این منابع محدود جور در نمی آید. گذشت دهه ها از این صحبت و کشف منابع جدید نشان داد که این نگرانی بجا نبوده است و ضمن اینکه این دیدگاه غریبی و مادی گرایانه ناشی از نگاه آن ها به هستی و خداوند است. مایه زاق بودن خدا اعتقاد داریم و واقعا اگر بنا بود از عهده روزی دادن به بنده هایش بر نیاید، رد پای توصیه به محدودیت در فرزندآوری باید در آیات و روایات دیده می شد. نه تنها دیده نمی شود بلکه به روزی رسان بودن خداوند بارها تأکید شده است. نکته دیگر وضعیت اسراف منابع در ایران است. آمارها در هدر رفت منابعی مثل آب در کشور

حکایت دارد. مادر حالی حدود دو برابر میانگین جهانی، آب مصرف می کنیم که در کشوری خشک و نیمه خشک قرار داریم. میزان هدر دادن آب در کشورمان نیز بین دو تا سه برابر میانگین دنیا بیان می شود. مصرف برق، بنزین، جسرانه تولید زباله در کشور، همچنین میزان هدر رفت نان نیز تفاوت معناداری با میانگین جهانی دارد. این آمارهای موجود و در دسترس گوشه ای از وضعیت مصرف منابع در ایران است. با این حساب باید به فکر جانداختن فرهنگ صحیح مصرف بین مردم بود و جلوگیری از افزایش جمعیت به بهانه کمبود منابع، حکم پاک کردن صورت مسئله را دارد.

● برخی معتقدند به جای تأکید روی کمیت جمعیت باید روی کیفیت آن کار کرد. موافقان این دیدگاه می گویند فرزندان بیشتر وقت بیشتری از والدین، به ویژه مادر می گیرند و سهم کمتری از توجه و وقت او دارند. با این حساب چرا باید روی افزایش فرزندآوری تأکید کرد؟

سبک زندگی امروز آن قدر به سمت مصرف گرایی سوق پیدا کرده که تأمین نیازهای غیر ضروری، کاذب و تجملاتی، از نیازهای ضروری زندگی جلوزده او برای همین است که دغدغه های اقتصادی رشد کرده است. نیازهایی که اگر داشتن آن ها فرهنگ نشده بود با حذفشان از زندگی، آب از آب تکان نمی خورد. یک نمودار دیگر برای تغییر سبک زندگی والدین، افراط در استفاده از وسایل ارتباط جمعی مثل تلویزیون و تلفن همراه است. چطور است که والدین برای بیدار ماندن تا بعد از نیمه شب و کار با تلفن همراه یا تماشا ی فلان سریال، فرصت دارند امانویت وقت گذاشتن برای فرزند که می شود وقت کم می آورند؟ بیابید به گذشته برگردیم. مگر مادران ما در دهه های پیش با کمبود امکانات رفاهی و کارهای ریز و درشت خانه، روزهایی چهل و هشت ساعت داشتند که به فرزندداری می رسیدند. آن هم بچه های بیشتر از الان و فاصله های

مگر مادران ما در

دهه های پیش با کمبود

امکانات رفاهی و کارهای

ریز و درشت خانه،

روزهایی چهل و هشت

ساعت داشتند که به

فرزندداری می رسیدند،

آن هم بچه های بیشتر از

الان و فاصله های سنی

کمتر؟ چطور می شود که

مادر امروز با رشد فناوری

و آسان تر شدن شرایط،

فرزندداری و خانه داری،

وقت کم می آورد؟

● پایان قرن در وضعیت شکننده

آمارها می گوید که در شاخص های جمعیتی، وضعیت خراسان رضوی یک آب شسته تر از میانگین کشور است اما این وضعیت در همه شهرستان های خراسان رضوی یکنواخت نیست. به طور مثال، کلان شهر مشهد و نواحی تابعه اش که شهرستان مشهد را تشکیل می دهند، وضعیت جالبی ندارند و در مقابل، شهرستان خواف، تایباد، زاوه و تربت جام در زمره شهرستان هایی هستند که عملکرد بهتری در رفاه و توسعه ها داشته اند. خبر هستند که عملکرد بهتری در رفاه و توسعه ها داشته اند. خبر

نسبتاً خوب اینکه در سال ۱۴۰۰، این شاخص ها در کشور تقریباً ثابت مانده اند و آن شیب تندی که در سال های پیش به سمت ته دره در پیش گرفته بودیم، ثابت مانده است. خبر را اولای همین ماه، سرپرست دبیرخانه شورای ملی جمعیت اعلام کرد و گفت: در سال ۱۴۰۰ کاهش نرخ رشد جمعیت متوقف شد و ایمن امیدوار زنده کرد که رشد جمعیت ایران به سمت صفر و منفی شدن نرود. حسام الدین علامه این را هم گفت که قبلاً پیش بینی می شد در سال ۱۴۳۰ رشد جمعیت، متوقف و بعد از آن منفی شود اما با روند کنونی با گذشت ۱۰ سال، ممکن است رشد جمعیت دیگر متوقف نشود.

درباره اینکه چرا این توقف خوشایند رخ داده است، نه می شود دلیلی قطعی آورد و نه روی ادامه اش طی امسال و سال های آتی حساب باز کرد. ما چرا پیچیده تر از این وعده هاست و نیاز به یک پژوهش درست و کامل دارد. صالح قاسمی، دبیر مرکز مطالعات جمعیت درباره این توقف، فقط

روایت آماری شهرآرا درباره جمعیت خراسان رضوی که روند کاهشی آن نگران کننده است

سال به سال کم می شویم!

عکس: مجله فتوریان | شهرآرا

مدیر سلامت جمعیت خانواده و مدارس دانشگاه علوم پزشکی مشهد در گفت وگو با شهرآرا میزان این شاخص را در سال ۱۴۰۰ برای شهرستان مشهد ۱۱٫۸ اعلام می کند. شهرستان های تایباد با ۳٫۲۴ و خواف با ۳٫۲۱ در صدر شهرستان های خراسان رضوی قرار دارند.

● تجدید نسل ناخالص

این شاخص که به صورت خلاصه GRR خطاب می شود، روی تعداد دختران تمرکز می کند. دلیل آن واضح و از این قرار است که اگر بنا به زاد و ولدی باشد، توسط دختران صورت می گیرد و جمعیت آن ها به نوعی، پیش بینی کننده جمعیت آینده است. تجدید نسل ناخالص نشان می دهد از هر یک از زنان در طی دوران ۳۵ ساله باروری، چند دختر متولد می شود. به عبارت دیگر چه تعداد دختر جایگزین مادرانشان می شوند. اگر کمتر از یک باشد، تجدید نسل صورت نمی گیرد و جمعیت منفی می شود. اگر بزرگ تر از یک باشد تجدید نسل اتفاق می افتد و با فرض ثابت ماندن مرگ و میر، جمعیت افزایش خواهد بود. اگر میزان تجدید نسل برابر با یک باشد، یعنی به محدوده خطر نزدیک شده ایم، درست مثل وضعیت استان در سال ۹۹. این را که هر مادر فقط یک دختر جایگزین خود کند بگذارید تغییر سبک زندگی در نسل های جدید و اینکه کاملاً محتمل است باروری دختران پایین تر از مادرانشان باشد و شاهد کاهش باروری و رشد منفی جمعیت باشیم.

● باروری عمومی

این شاخص که بین متخصصان به GFR مشهور است، دید بهتری نسبت به شرایط جمعیت ارائه می کند، چون در میزان خام ولادت، همه جمعیت لحاظ می شود اما در میزان باروری عمومی، تعداد ولادت ها نسبت به جمعیت زنان در سن باروری یعنی پانزده تا ۴۹ سال بررسی می شود. این شاخص در سال ۹۹ در خراسان رضوی در هر ۱۰۰۰ زن ۵۹٫۷ بود.

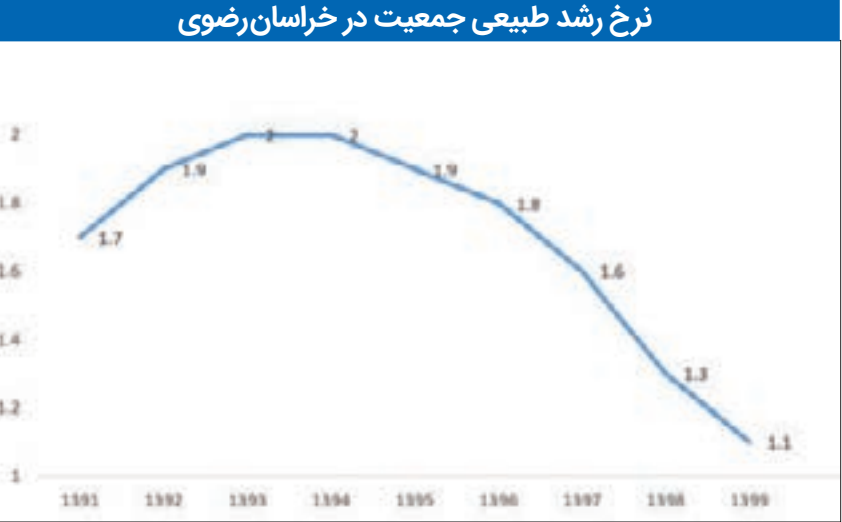
● باروری کل

اهمیت این شاخص برای اهل فن، چند برابر است چون میزان باروری کل یا همان TFR می گوید هر یک از زنان جامعه در طول دوران باروری خود (از پانزده تا ۴۹ سال) چند فرزند به دنیا می آورند. این شاخص در خراسان رضوی در سال ۹۹، برابر با ۱٫۷ بود، یعنی متوسط تعداد فرزند زن خراسان رضوی در این سال، کمتر از دو فرزند بوده است.

● میزان خام ولادت

از رایج ترین شاخص های باروری میزان خام ولادت یا همان CBR است که نشان می دهد به ازای هر هزار نفر جمعیت چه تعداد واقعه ولادت رخ داده است. این میزان در خراسان رضوی در سال ۹۹، کمی بیشتر از ۱۶ بود و باعث شد استان ما از نظر نرخ ولادت بعد از سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی، خوزستان و هرمزگان در رتبه پنجم کشوری قرار بگیرد که به معنی باروری بالا در استان نسبت به معدل کشور است.

این میزان در سال ۱۴۰۰ برای خراسان رضوی ۱۵٫۷ ثبت شده است. آن طور که مسئول واحد آمار اداره کل ثبت احوال خراسان رضوی به شهرآرا می گوید میزان خام ولادت در شهرستان مشهد ۱۶٫۲ است و تایباد و خواف به ترتیب ۲۸ و ۲۵ درصد شهرستان های استان قرار دارند.

شاخص های جمعیت در خراسان رضوی (۱۳۹۹)

شاخص	نرخ خام مولاید CBR	باروری عمومی GFR	باروری کل TFR	تجدید نسل ناخالص GRR	رشد طبیعی جمعیت NGR
استان	۱۶/۴	۵۹/۷	۱/۷	۵/۸	۱
مشهد	۱۶/۲	۵۶/۲	۱/۶	۵/۸	۱
بالاترین میزان در شهرستان ها	تایباد (۲۶)	تایباد (۱۰۸/۲)	تایباد (۳/۱)	تایباد (۱/۵)	تایباد (۲/۱)
	خواف (۲۵/۶)	خواف (۱۰۴/۹)	خواف (۳)	خواف (۱/۵)	خواف (۲/۱)

ولادت های ثبت شده در خراسان رضوی

منبع: اداره کل ثبت احوال خراسان رضوی

شهرآرا

۵شنبه
۱۳ دیماه ۱۴۴۲
شماره ۴۵۳۸
SHAHRAANWS.IR

جمعه